

Ερμηνευτικό σχόλιο Πολίνα Μοίρα
<http://fotodendro.blogspot.com/2020/05/blog-post.html>

Μια εμπειρία από τη διδασκαλία του ερμηνευτικού σχολίου
στη Λογοτεχνία

1. Είπαμε (με μια διάθεση τολμηρής και δημιουργικής αυθαιρεσίας) πως οι κειμενικοί δείκτες περιεχομένου « προηγούνται » , αφού έτσι και αλλιώς **θα πρέπει να συμπεριληφθούν «αυτόματα» στην απάντηση** , όταν οι μαθητές αρχίζουν να σχολιάζουν και να ξεκλειδώνουν τα μηνύματα του κειμένου (αφού - για παράδειγμα - θα μιλήσουν για τις αξίες , τους χαρακτήρες, τα προβλήματα και τις συμπεριφορές των ηρώων, με βάση το θέμα). Αυτό άλλωστε ζητά το ερμηνευτικό σχόλιο.
2. **Να επιλέγουν με προσοχή τούς μορφικούς κειμενικούς δείκτες και να χρησιμοποιούν αυτούς που μπορούν να υποστηρίξουν αποτελεσματικότερα την ερμηνευτική τους προσέγγιση στο κείμενο.** Πώς « ζυγίζεται όμως αυτό ;» απορούσαν όλοι.....

Με παραδείγματα έγιναν όλα σαφέστερα :

Για παράδειγμα το α ' ρηματικό πρόσωπο που συναντάμε στο «Ένα μαχαίρι» του Καββαδία δεν μπορεί να σχολιαστεί με το γνωστό... «εκθεσιακό» τρόπο (και εν πολλοίς " μισητό " τρόπο) , δηλαδή ζωντάνια παραστατικότητα, αμεσότητα

Στο ερμηνευτικό σχόλιο θα ήταν καλό **οι κειμενικοί δείκτες που θα χρησιμοποιήσει ο μαθητής να υποστηρίξουν επιτυχώς την ερμηνευτική προσέγγιση.** Εδώ το α' ρηματικό εξασφαλίζει τον εξομολογητικό τόνο και αναδεικνύει την ανάγκη του ποιητικού υποκειμένου να μοιραστεί ένα καίριο βίωμα

Απόσπασμα από το ποίημα του Ν. Καββαδία

«ένα μαχαίρι»

«Απάνω μου έχω πάντοτε στη ζώνη μου σφιγμένο

ένα μικρό αφρικανικών ατσάλινο μαχαίρι

– όπως αυτά που συνηθούν και παίζουν οι Αραπάδες –

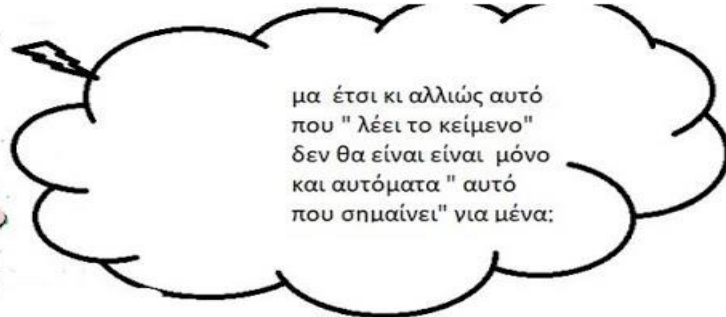
που από ένα γέρον έμπορο τ' αγόρασα στ' Αλγέρι»

- Συζητήσαμε , συμφωνήσαμε (**ζυγίζοντας τους μορφικούς κειμενικούς δείκτες**) πως η **διπλή παύλα** **δεν είναι η καλύτερη επιλογή.**
- Αντίθετα η **περιγραφή** του μαχαιριού με τους **επιθετικούς προσδιορισμούς** που προηγούνται , η αναδρομή στο παρελθόν ή το επίρρημα « πάντοτε » ήταν πιο αποτελεσματικά και «αξιοποιήσιμα» στοιχεία (ο μυστικισμός, η δύναμή του , το εξωτικό σκηνικό, το αίσθημα της ασφάλειας που δίνει κλπ)

Εμείς λέμε :

Στο ερμηνευτικό σχόλιο, ο μαθητής δεν περιορίζεται στο «τι λέει το κείμενο», αλλά επεκτείνεται στο «τι σημαίνει για τον ίδιο»

Οι μαθητές απαντούν :

Πώς είδαν δύο μαθητές το κεντρικό θέμα από το « μαχαίρι»

ΜΑΘΗΤΗΣ Α

«Το κεντρικό θέμα του ποιήματος είναι η μοναξιά που νιώθει ένας άνθρωπος ο οποίος ζει μόνος του και αφού απομονώνεται αισθάνεται την ανάγκη να νιώσει ζωντανός πληγώνοντας τον εαυτό του»

ΜΑΘΗΤΗΣ Β

«Το κεντρικό θέμα του ποιήματος είναι η τάση του ανθρώπου να εμπλέκεται σε επικίνδυνες και ριποκίνδυνες καταστάσεις οι οποίες μπορούν να επιφέρουν μεν τραγικές συνέπειες για εκείνον, όμως εξαιτίας της μοναξιάς που νιώθει, τολμά να τις αντιμετωπίζει ως προκλήσεις, οι οποίες καλύπτουν το συναισθηματικό του κενό.»

Πώς και πού βάζω τους κειμενικούς δείκτες ;

Προτιμώ να τους **συνυφαίνω με τον σχολιασμό του κειμένου**. Δεν τους βάζω στο τέλος, μετά τον σχολιασμό, μαζεμένους και περιθωριοποιημένους/ εξορισμένους από το κείμενο.

Παράδειγμα από απάντηση μαθητή :

(στο " μαχαίρι" πάλι)

« Το ποιητικό υποκείμενο περιγράφει λεπτομερώς τον γέρο παλαιοπώλη, τον θυμάται « ως τώρα να 'τανε», γεγονός που δείχνει πόσο βαθιά έχει χαραχτεί στη μνήμη του η συνάντησή τους . Ο συνοπτικός διάλογος μαζί του «-Πόσο έχει; Μόνο φράγκα εφτά.» μαρτυρά την αποφασιστικότητα του ανθρώπου να αγοράσει το μαχαίρι , να ζήσει την πρόκληση , με τα μάτια κλειστά απέναντι στον κίνδυνο.»

Τα κειμενικά αποσπάσματα : (προβληματισμοί μαθητών...)

1. Τα βάζω ολόκληρα ; Ή με αποσιωπητικά ;
2. Τα γράφω αυτονομημένα σε παρένθεση ή τα ενσωματώνω στο σχολιασμό ;

Είπαμε πως καλό θα ήταν τα κειμενικά αποσπάσματα , να « συνοδοιπορούν» _με την ερμηνευτική προσέγγιση των μαθητών , ενσωματωμένα στο μαθητικό κείμενο και όχι αυτονομημένα στο τέλος .

Προσέξτε τις δύο απαντήσεις των μαθητών που ακολουθούν:

Η δεύτερη έχει χρησιμοποιήσει τα κειμενικά αποσπάσματα « έξω» από την κεντρική ροή του ερμηνευτικού σχολίου .

Τα αποσπάσματα των μαθητικών απαντήσεων αφορούν ερμηνευτικό σχόλιο στο [«Πίστομα»](#) του Θεοτόκη.

Διαβάστε το κείμενο σελ. 90 στο βιβλίο Λογοτεχνία, Φάκελος Υλικού-Δίκτυα κειμένων

ΜΑΘΗΤΗΣ Α

«Η γυναίκα έχοντας εσωτερικεύσει τους νόμους της ανδροκρατούμενης κοινωνίας αποδέχεται την αυτοδικία και το έγκλημα τιμής λέγοντας ότι είναι « αδύνατο μέρος». Οι κοινωνικές πιέσεις διαμορφώνουν την αντίδραση του Κουκουλιώτη που αναζητά να «πλύνει τη ντροπή πόχει λάβει»

ΜΑΘΗΤΗΣ Β

« Η γυναίκα δεν μπορεί να αντιδράσει στις ενέργειες και τις αποφάσεις του άντρα της , γιατί έτσι έχει μάθει από τα στερεότυπα που επικρατούν. Αυτό φαίνεται στο σημείο όπου λέει : «Αντώνη..... Μα, το ξέρω, κ' η εγδίκησή σου θά'ναι μεγάλη· κ' εγώ, αδύνατο μέρος..... δε δυνόμαστε να σ' αντρεϊευτούμε»

Ακόμη ένα ερώτημα/ πρόβλημα των μαθητών

« Γιατί κυρία μου λέτε πως κάνω αναδιήγηση και δεν γράφω ερμηνευτικό σχόλιο ;»

Οι μαθητές συχνότατα ξαναγράφουν με διαφορετικά λόγια όσα λέει το κείμενο και νομίζουν πως έτσι έχουν επιτελέσει το στόχο τους

Ας δούμε δύο αποσπάσματα μαθητικών γραπτών για το θέμα αυτό , πάνω στο απόσπασμα του« [Χαμογέλα ρε, τι σου ζητάνε;](#)» του [Χ. Μίσσιου](#) .

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

« Έτσι, μ' αυτήν την παλιοεφεύρεση που τη λένε ρολόι, σπρώχνουμε τις ώρες και τις μέρες σα να μας είναι βάρος, και μας είναι βάρος, γιατί δε ζούμε, κατάλαβες; Όλο κοιτάμε το ρολόι, να φύγει κι αυτή η ώρα, να φύγει κι αυτή η μέρα, να έρθει το αύριο, και πάλι φτου κι απ' την αρχή.

Χωρίσαμε τη μέρα σε πτώματα στιγμών, σε σκοτωμένες ώρες που τις θάβουμε μέσα μας, μέσα στις σπηλιές του είναι μας, στις σπηλιές όπου γεννιέται η ελευθερία της επιθυμίας, και τις μπαζώνουμε με όλων των ειδών τα σκουπίδια που μας πασάρουν σαν “αξίες”, σαν “ανάγκες”, σαν “ηθική”, σαν “πολιτισμό”. Κάναμε το σώμα μας ένα απέραντο νεκροταφείο δολοφονημένων επιθυμιών και προσδοκιών, αφήνουμε τα πιο σημαντικά τα πιο ουσιαστικά πράγματα, όπως να παίζουμε και να κουβεντιάσουμε με τα παιδιά και τα ζώα, με τα λουλούδια και τα δέντρα, να παίζουμε και να χαρούμε μεταξύ μας, ν' απολαύσουμε τη φύση, τις ομορφιές του ανθρώπινου χεριού και του πνεύματος, να κατέβουμε τρυφερά μέσα μας, να γνωρίσουμε τον εαυτό μας και τον διπλανό μας...

Όλα, όλα, Σαλονικιέ, τ' αφήνουμε γι' αυτό το αύριο που δεν θα έρθει ποτέ... Μόνο όταν ο θάνατος χτυπήσει κάποιο αγαπημένο μας πρόσωπο πονάμε, γιατί συνήθως σκεφτόμαστε πως θέλαμε να του πούμε τόσα σημαντικά πράγματα, όπως πόσο τον αγαπούσαμε, πόσο σημαντικός ήταν για εμάς...

Όμως το αφήσαμε για αύριο... Για να πάμε πού; Αφού ανατέλλει, δύνει ο ήλιος και δεν πάμε πουθενά αλλού, παρά μόνο στο θάνατο, και 'μεις οι ανόητοι, αντί να κλαίμε το δειλινό που χάθηκε άλλη μια μέρα απ' τη ζωή μας, χαιρόμαστε.

Ξέρεις γιατί; Γιατί η μέρα μας είναι φορτωμένη με οδύνη, αντί να είναι μια περιπέτεια, μια σύγκρουση με τα όρια της ελευθερίας μας...»

ΜΑΘΗΤΗΣ Α (απόσπασμα απάντησης)

Κεντρικό θέμα του κειμένου είναι η καταπίεση που νιώθει ο αφηγητής, αφού ζει μια ζωή στην οποία δεν κάνει τίποτε από όσα θέλει. Κοιτάζει το χρόνο που φεύγει, θάβει μέσα του τις επιθυμίες του και δεν βρίσκει χρόνο να κουβεντιάσει με τους ανθρώπους, να παίξει και να γνωρίσει τον εαυτό του και τους συνανθρώπους του. Συνειδητοποιεί το λάθος του όταν πεθάνει κάποιο αγαπημένο πρόσωπο, αφού τότε δεν μπορεί να αλλάξει την κατάσταση. Γι αυτό ο αφηγητής μας συμβουλεύει να χαιρόμαστε τη ζωή, σαν να είναι μια ωραία περιπέτεια και να μην επιτρέπουμε να γεμίσει με οδύνη

Ο μαθητής Α έκανε τα εξής λάθη :

1. Δεν ανέφερε, με αποτελεσματικότητα, κειμενικούς δείκτες
2. Έκανε αναδιήγηση, δηλαδή έγραψε με δικά του λόγια όσα έλεγε το κείμενο, χωρίς να αποκωδικοποιήσει τα μηνύματα που βρίσκονταν πίσω από τις λέξεις
3. Δεν τεκμηρίωσε την άποψή του με βάση το κείμενο...

ΜΑΘΗΤΗΣ Β (απόσπασμα απάντησης)

Το κείμενο αναφέρεται στο σύγχρονο αλλοτριωμένο άνθρωπο που με τις λανθασμένες ιεραρχήσεις στόχων και αξιών, οδηγείται σε μια ζωή ανούσια και επιφανειακή, χάνοντας πολύτιμες στιγμές. Ο συγγραφέας απευθύνεται σε έναν φίλο του, που θα μπορούσε όμως να είναι ο οποιοσδήποτε από εμάς. Αρχικά μιλά συμβολικά για το ρολόι με το οποίο «σπρώχνουμε τις μέρες μας σαν να είναι βάρος». Το άγχος του χρόνου μας κατακυριεύει, οδηγώντας μας στην απώλεια αληθινών στιγμών ευτυχίας που «θάβουμε μέσα μας».

«Κάναμε το σώμα μας ένα απέραντο νεκροταφείο δολοφονημένων επιθυμιών και προσδοκιών» παρατηρεί με μεταφορικό και εικονοπλαστικό λόγο για να καταδείξει την καταπίεση των αληθινών επιθυμιών και την απομάκρυνση από την πραγματική ευτυχία. Αυτή αποδίδεται με συγκινησιακά φορτισμένο λόγο μέσα από το ασύνδετο σχήμα «να παίζουμε και να κουβεντιάσουμε με τα παιδιά και τα ζώα, με τα λουλούδια και τα δέντρα,να γνωρίσουμε τον εαυτό μας και τον διπλανό μας». Ο χρόνος που δεν φτάνει δεν πλήττει μόνο τις διαπροσωπικές μας σχέσεις, αλλά και την σχέση με τον ίδιο μας τον εαυτό αφού ποτέ δεν προλαβαίνουμε να κάνουμε μια δημιουργική ενδοσκόπηση για να μπορέσουμε να εξελιχθούμε.

Ο μαθητής Β έκανε όλα όσα «πρέπει» :

1. Ενσωμάτωσε τους κειμενικούς δείκτες μέσα στη ροή του δικού του, του προσωπικού του λόγου
2. Έγραψε τα κειμενικά αποσπάσματα με τέτοιο τρόπο, ώστε να συμπορεύονται με το σχολιασμό του
3. Αποκωδικοποίησε φράσεις και λέξεις με συμβολική σημασία
4. Δίνει την προσωπική του άποψη, άλλοτε ξεκάθαρα και άλλοτε συνυφασμένη με το κείμενο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η απάντηση Α έχει ροπή στην αναδιήγηση, ενώ στην απάντηση Β φαίνεται πως ο μαθητής έχει κατανοήσει σε βάθος το κείμενο και ανταποκρίνεται με επιτυχία στο "ξεκλείδωμά" του